

Lucjan NORAS*

Pozycja Koksowni Przyjaźń na rynku europejskim

STRESZCZENIE. Celem artykułu jest prezentacja pozycji Koksowni Przyjaźń na krajowym i światowym rynku koksu. Przedstawiono wymagania stawiane producentom koksu przez Unię Europejską i władze lokalne szczególnie w sferze działań proekologicznych. Przedstawiono kierunki sprzedaży spółki oraz atuty sprawiające, iż jesteśmy największym eksporterem koksu w Polsce. Podkreślono również znaczącą rolę budowy nowej baterii koksowniczej oraz modernizacji pozostałych wydziałów i instalacji w celu utrzymania pełnej dyspozycyjności eksploatacyjnej.

SŁOWA KLUCZOWE: koks, koksownia, Zintegrowane Systemy Zarządzania, eksport, produkcja

Wprowadzenie

W kategorii dużych przedsiębiorstw przemysłowych Koksownię Przyjaźń w Dąbrowie Górniczej można uznać za zakład młody. Produkcja koksu w Przyjaźni obejmuje zaledwie 19 lat, co w skali polskiego przemysłu nie jest imponującą liczbą. Fakt ten ma równocześnie bardzo pozytywne znaczenie. Historia zarządzania przedsiębiorstwem, a tym samym tworzenie strategii handlowej, ma charakter modelu współczesnego, dostosowanego do najnowszych standardów światowych.

Dawne przedsiębiorstwo państwowe Zakłady Koksownicze Przyjaźń zostało przekształcone w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka w dniu 24 października 2003 r.

* Mgr inż. — Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o., Dąbrowa Górnicza; e-mail: l.noras@przyjazn.com.pl

Recenzent: dr inż. Urszula OZGA-BLASCHKE

została wpisana do rejestru przedsiębiorców KRS. Spółka posiada 24 udziałowców. Głównymi udziałowcami są:

- ✧ Jastrzębska Spółka Węglowa S.A., która posiada około 88% udziałów w kapitale zakładowym,
- ✧ Skarb Państwa, który posiada około 11% udziałów w kapitale zakładowym.

Koksownia Przyjaźń w świetle wymagań stawianych przez Unię Europejską

W Unii Europejskiej wszystkie zakłady koksownicze podlegają surowym przepisom, dotyczącym głównie bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Przepisy te są zwykle określane przez lokalne władze zgodnie z ustawodawstwem krajowym lub europejskim.

Wspólne zasady udzielania pozwoleń na eksploatację instalacji przemysłowych precyzuje Dyrektywa Unii Europejskiej IPPC z roku 1996. IPPC oznacza Zintegrowane Zapobieganie i Kontrolę Zanieczyszczeń. Wszystkie zakłady koksownicze muszą uzyskać pozwolenia od władz krajowych, bez tych pozwoleń nie wolno im prowadzić działalności. Ponadto, zakłady koksownicze muszą uwzględniać wymogi Dyrektywy Seveso. Dotyczy ona zapobiegania poważnym awariom przemysłowym, które mogą być wynikiem działania koksowni, a także ogranicza skutki tych awarii dla człowieka i środowiska.

W obliczu zmian zachodzących w koksownictwie, Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. potrafiła dostosować się do stawianych wymagań. Jeszcze kilka lat temu nikt nie wierzył, że produkcja koksu w Europie ma przyszłość. Koks był powszechnie dostępny na rynku międzynarodowym, a zaostrzające się regulacje w zakresie ochrony środowiska doprowadziły do zamknięcia wielu europejskich baterii koksowniczych (Fürstenhausen, Hassel, Genewa, Taranto, Sluuskil, Drocourt itd.). Odrodzenie przemysłu koksowniczego przyszło wraz z gwałtownym zwiększeniem światowej produkcji stali i żelaza (zwłaszcza w Chinach). Towarzyszył temu wzrost popytu na koks.

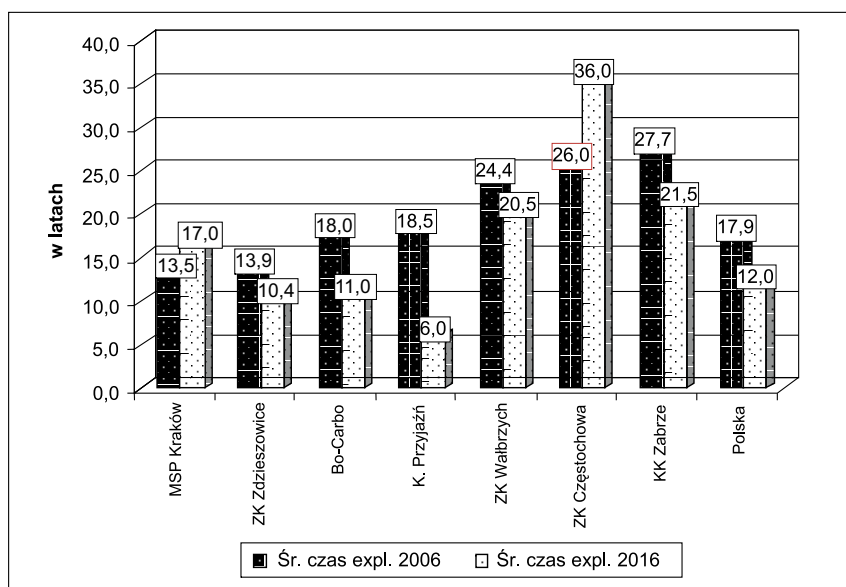
Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. prowadząc od lat współpracę handlową z partnerami zagranicznymi, utrzymywała kontakty z organizacjami i instytucjami technicznymi w branży koksowniczej. Nabyła wiedzę i doświadczenie niezbędne do funkcjonowania na rynkach i w realiach gospodarczych Unii Europejskiej. Przedsiębiorstwo niezmiennie stara się o dotrzymywanie kroku najnowszym trendom w technologii i technice. Podnosi poziom urządzeń i instalacji ochrony środowiska. Od momentu powstania jest zorientowane proekologicznie. Prowadzone działania modernizacyjne od dłuższego czasu mają kontekst unijny w sensie wymagań i standardów. Przeprowadzone ekspertyzy wykazały, iż stan techniki i technologii w przedsiębiorstwie jest zgodny z zaleceniami unijnymi dla produkcji koksu. Ze względu na wymagania stawiane producentom koksu rynek koksochemiczny jest rynkiem dosyć hermetycznym. Nowe podmioty nie pojawiają się z dnia na dzień.

Proces inwestycyjny prowadzony w Koksowni Przyjaźń

Pierwszą tonę koksu Koksownia Przyjaźń wyprodukowała 27 stycznia 1987 roku, a 10 maja 2005 roku została wytworzona 40-milionowa tona koksu, co najlepiej świadczy o rynkowej pozycji spółki.

Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. nieustannie podąża za utrzymaniem odpowiedniego poziomu technologicznego, który w efekcie gwarantuje produkty wysokiej jakości. Obecnie realizowane są ogromne przedsięwzięcia inwestycyjne. Od lipca 2005 r. budowana jest nowa bateria koksownicza nr 5, która docelowo w 2007 roku będzie produkować rocznie około 700 tys. ton koksu mokrego (dotychczas Koksownia Przyjaźń produkowała wyłącznie koks suchochłodzony). Realizowana jest modernizacja Wydziału Produkcji Węglipochodnych. Strategia rozwoju spółki przewiduje również budowę zakładowej elektrowni wraz z utylizacją gazu nadmiarowego oraz modernizację zakładowej oczyszczalni ścieków, która aktualnie jest już na ukończeniu. W plany wpisane są również remonty istniejących czterech baterii koksowniczych.

Budowa baterii nr 5 pozwoli utrzymać zdolności produkcyjne naszej Koksowni na dotychczasowym poziomie. W momencie dojścia do pełnej zdolności produkcyjnej nowej baterii, planuje się kolejno odstawić do remontu modernizacyjno-odtworzeniowego baterie od 1 do 4. W cyklach 18-miesięcznych, czyli do 2015 r. mają być wyremontowane wszystkie cztery. Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. będzie miała wówczas pięć pełnosprawnych i nowoczesnych baterii, co pozwoli potencjalnie na zwiększenie produkcji Koksowni o 0,7 mln ton koksu rocznie.

Rys. 1. Zmiana średniego wieku baterii koksowniczych w latach 2006—2016

Fig. 1. Change of coke batteries average operation time in 2006—2016

Na rysunku 1 przedstawiono zmianę średniego wieku baterii koksowniczych w latach 2006—2016 dla krajowych koksowni.

Budowa nowej baterii daje możliwość zaspokojenia stale rosnącego zapotrzebowania na koks metalurgiczny i uelastycznienie sprzedaży Koksowni poprzez oferowanie zarówno koks suchego, jak i mokrego.

Ze względu na zaawansowany wiek niektórych baterii koksowniczych w Europie, w celu utrzymania poziomu produkcji proces inwestycyjny oraz modernizacyjny prowadzony jest również u konkurentów Koksowni Przyjaźń.

Pozycja Koksowni Przyjaźń na rynku koksu

Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. posiada ugruntowaną pozycję rynkową, wypracowaną długoletnią współpracą z kluczowymi odbiorcami zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi. Spółka jest ważnym partnerem koncernów stalowych z Unii Europejskiej. Pod względem technologicznym nie odbiega od producentów koksu z Europy Zachodniej. Koksownia od 1989 r. zmieniła orientację strategii handlowej, kierując swoje wyroby przede wszystkim na eksport. Asortyment sprzedaży obejmuje koks suchochłodzony oraz wyroby węglopochodne, jak smoła surowa, benzol, siarczan amonu oraz gaz koksowniczy. Wszystkie wyroby cechują najwyższe parametry jakościowe, których sprawdzianem jest wysoka ocena wymagających odbiorców. Jakość wyrobów, nastawienie proekologiczne oraz obniżenie kosztów produkcji stanowią najwyższe priorytety zarządzania firmą.

Zintegrowane Systemy Zarządzania

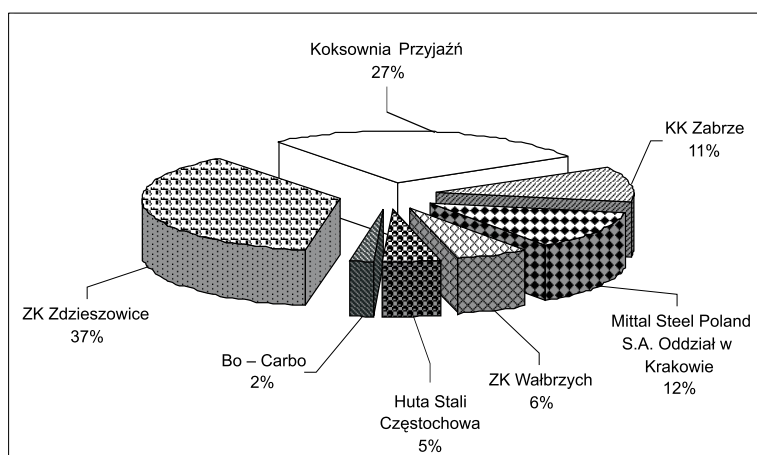
Nowoczesne kierowanie przedsiębiorstwem wymaga odpowiednich strategii i zaawansowanych metod zarządzania. Koksownia Przyjaźń jako pierwsza w Polsce firma z branży koksowniczej wdrożyła Zintegrowane Systemy Zarządzania:

- ✧ System Zarządzania Jakością, ISO 9001,
- ✧ System Zarządzania Środowiskowego, ISO 14001,
- ✧ System Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, PN-N-18001.

Ponowna recertyfikacja funkcjonujących w spółce systemów zarządzania jakością, środowiskiem oraz bhp, nastąpiła w lipcu 2005 roku. Potwierdzone to zostało przyznaniem certyfikatów na zgodność z obowiązującymi znowelizowanymi normami ISO 9001:2000, ISO 14001: 2004 i PN-N-18001:2004, na okres następnych 3 lat.

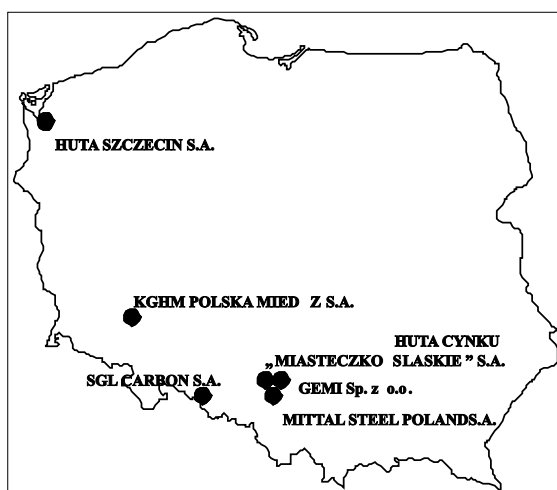
Udział Koksowni Przyjaźń w polskiej produkcji koku

Produkcją koku w kraju zajmuje się siedem przedsiębiorstw, które obejmują dziewięć czynnych koksowni. W 2005 roku w Polsce wyprodukowano łącznie 8404 tys. ton koku, z czego Koksownia Przyjaźń wyprodukowała 2265 tys. ton koku, co stanowi 27% ogólnej produkcji koku w Polsce (rys. 2).

Rys. 2. Udział w produkcji koku w Polsce w 2005 roku

Fig. 2. The share in Polish coke production in 2005

Rys. 3. Dotychczasowi najwięksi krajowi odbiorcy Koksowni Przyjaźń Sp. z o.o.

Fig. 3. The biggest domestic customers of Coking Plant Przyjaźń

Aktualna zdolność produkcyjna polskich koksowni wynosi 11,4 mln ton koksu rocznie. Największe zakłady koksownicze to ZK Zdzieszowice i Koksownia Przyjaźń — ich łączny udział w produkcji koksu w 2005 roku wyniósł około 64%.

W ubiegłych latach długoletnimi odbiorcami koksu z Koksowni Przyjaźń były: Huta Katowice (obecnie Mittal Steel Poland S.A.), Huta Cynku Miasteczko Śląskie S.A. oraz Huta Szczecin S.A. Jednak w wyniku zmian rynkowych oraz zastosowania polityki proeksportowej, Koksownia Przyjaźń tylko 5% produkcji koksu kieruje obecnie na rynek krajowy. W przypadku produktów węglpochodnych (smoła, benzol, siarczan amonu) jest to 67%. Jedynym produktem sprzedawanym w całości na rynku krajowym jest gaz koksowniczy. Jego odbiorcą jest Mittal Steel Poland S.A. (rys. 3).

Koksownia Przyjaźń a rynek światowy koksu

Rynek obrotu koksem jest rynkiem globalnym, dlatego koniunktura światowa decyduje o wielkości zapotrzebowania i uzyskiwanych cenach koksu. Zasadnicze znaczenie dla inwestycji w koksownictwie wynika z poziomu zapotrzebowania na stal. Głównym odbiorcą koksu jest przemysł hutniczy, który zużywa około 90% produkowanego koksu.

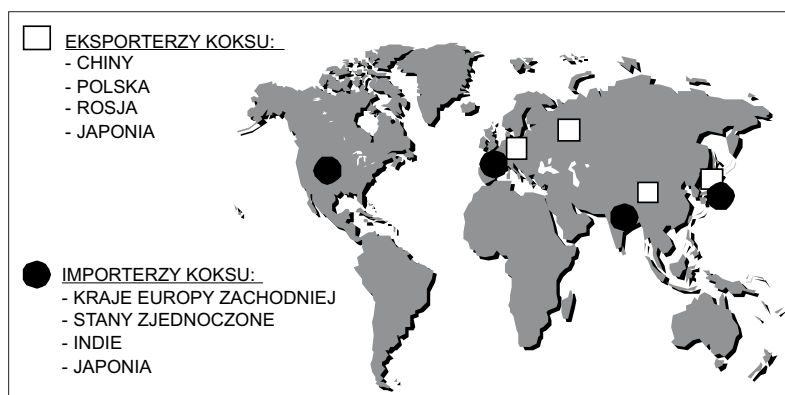
Produkcja koksu na świecie w 2005 r. wyniosła 468,9 mln ton i w porównaniu do roku 2004 była większa o 41,8 mln ton. Wzrost produkcji nastąpił głównie w Chinach, gdzie w 2005 r. wyprodukowano 250,5 mln ton (53% światowej produkcji), w porównaniu do 208,7 mln ton w 2004 r.

Międzynarodowy handel koksem w 2005 r. wyniósł około 27,1 mln ton i w stosunku do 2004 r. był mniejszy o 5,1 mln ton. Przedmiotem międzynarodowego obrotu koksem, jest tylko około 6% produkcji ogółem. Pozostała ilość jest zużywana przez odbiorców zintegrowanych z koksowniami. Głównym eksporterem są nadal Chiny, których eksport koksu w 2005 r. zamknął się wynikiem około 12,5 mln ton (46% światowego eksportu). Najważniejszymi rynkami zbytu koksu chińskiego pozostają: Europa (30% eksportu), Japonia (23%) oraz USA (rys. 4).

Wśród krajów produkujących koks Polska zajmuje szóste miejsce, co stanowi około 2% produkcji światowej, a produkcja Koksowni Przyjaźń stanowi około 0,5% produkcji światowej. Wśród światowych eksporterów nasz kraj usytuowany jest na drugim miejscu (ok. 17% eksportu światowego).

Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. pełni znaczącą rolę w wielkości eksportu polskiego koksu. Udział Przyjaźni w światowym handlu koksem wynosi 7,4%. W ciągu ostatnich pięciu lat spółka znacznie zwiększyła eksport, którego udział w sprzedaży ogółem wzrósł z 60% do 95%. Sprzedaż koksu ogółem w Koksowni Przyjaźń w 2004 roku wyniosła 2393 tys. ton, a w 2005 roku 2106 tys. ton. Poziom eksportu w 2004 r. wyniósł 84% sprzedaży koksu ogółem, a w roku 2005 wzrósł do 95%. Główny kierunek eksportu stanowią Niemcy.

Zapotrzebowanie importowe na koks odbiorców niemieckich określa się na stałym poziomie około 6 mln ton rocznie. Koksownia Przyjaźń od wielu lat dostarcza na rynek

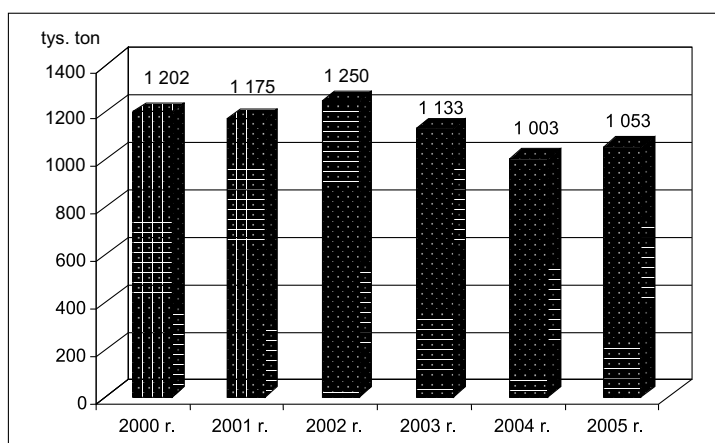
Rys. 4. Główni uczestnicy światowego rynku koksu

Fig. 4. Main participants of the world coke market

niemiecki ponad milion ton koksu rocznie. Niemcy są naturalnym rynkiem zbytu dla Koksowni Przyjaźń, nie tylko ze względu na położenie geograficzne, ale także z racji, iż są największym producentem stali w Unii Europejskiej. Sprzedaż na rynek niemiecki stanowi około 52% eksportu Koksowni Przyjaźń (rys. 5).

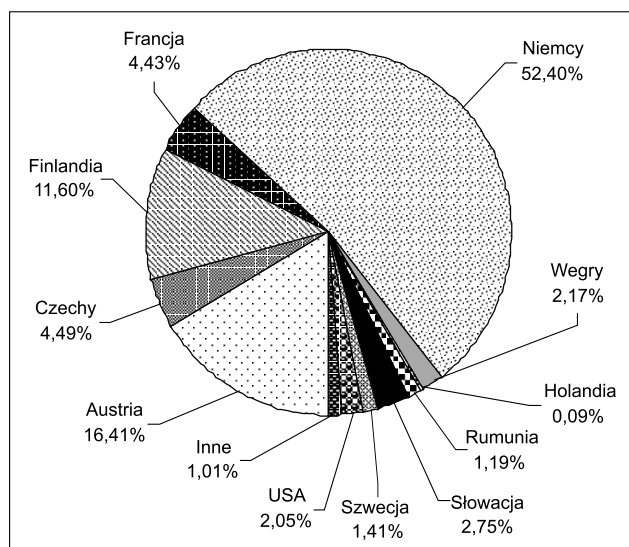
Pozostałymi odbiorcami są Austria, Finlandia, Francja, Czechy, USA, Słowacja, Szwecja, Węgry, Rumunia, Hiszpania, Holandia, Norwegia, Serbia. Walory użytkowe koksu z Przyjaźni poznali również odbiorcy z innych krajów m. in.: Macedonia, Wielka Brytania, Belgia, Brazylia.

Mając na uwadze utrzymanie swojej rynkowej pozycji spółka cały czas zabiega o nowe kontrakty. W 2005r. doszło do zawarcia strategicznych wieloletnich umów handlowych z Arcelorem i Voestalpinie. Wspomniane koncerny odgrywają kluczową rolę w europejskiej branży stalowej. Kontrakty te w istotny sposób zabezpieczają długofalowe interesy

Rys. 5. Sprzedaż Koksowni Przyjaźń na rynek niemiecki

Fig. 5. The sales of Coking Plant Przyjaźń on the German market

Rys. 6. Kierunki eksportu koksu produkowanego w KP w 2005 r.

Fig. 6. Coke export directions in 2005

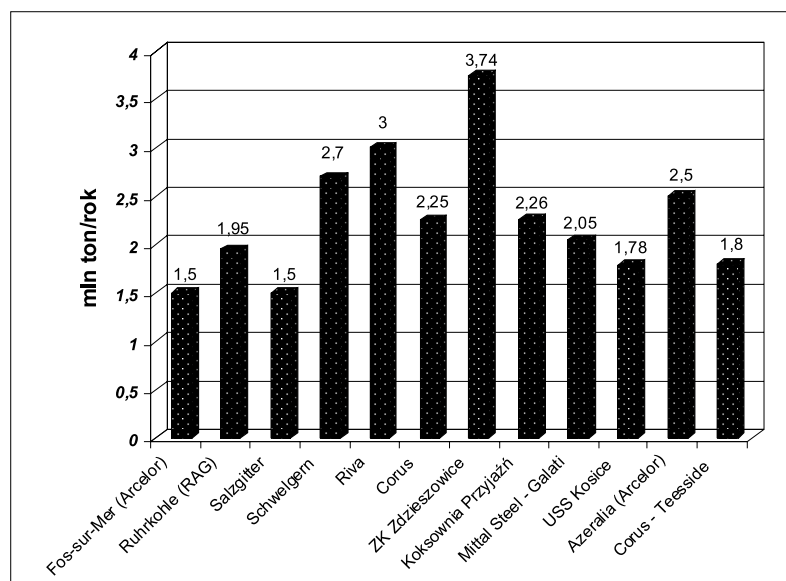
Koksowni Przyjaźń. Dostawy w ramach powyższych umów długoterminowych w 2005 roku stanowiły około 42% ogólnej sprzedaży spółki (44% eksportu koksowni).

Oprócz tego spółka może pochwalić się innymi stałymi odbiorcami koksu, z którymi ma zawarte umowy długoterminowe lub odnawiane umowy roczne (Ovako — Finlandia, Pont a Mousson — Francja, Sometra — Rumunia, Moravia Steel — Czechy) (rys. 6).

Koksownia Przyjaźń a europejskie koksownie

Rynek koksu ucierpiał z powodu ubiegłorocznego ogólnego regresu w branży stalowej i rynkach powiązanych. Jednak obecnie gospodarka światowa jest w fazie wzrostowej i nie spodziewamy się nagłych zmian tendencji cenowych w branży koksowniczej do 2008 r. Światowa produkcja koksu zmniejszała się w ostatnim dziesięcioleciu w większości regionów świata. Europejska produkcja koksu spadała średnio o 3,1% rocznie w okresie 1995—2005. Przewiduje się, iż niedawne uruchomienie koksowni Schweißger, o zdolności produkcyjnej około 2,5 mln ton koksu rocznie, wpłynie na odwrócenie tendencji spadkowej. Dodatkowo ponownie uruchomiono zatrzymane wcześniej moce produkcyjne we Włoszech, Polsce i w innych krajach Europy Wschodniej. Całkowita europejska produkcja koksu w 2005 r. wyniosła około 50,7 mln ton.

Polska posiada największy potencjał produkcyjny w Europie, który wynosi 11,4 mln ton koksu rocznie. Koksownia Przyjaźń zalicza się do grupy największych koksowni w Europie produkujących rocznie ponad 1,5 mln ton koksu. Pod względem ilości produkowanego

Rys. 7. Zestawienie produkcji największych europejskich koksowni w 2005 roku

Fig. 7. The configuration of production of the biggest European coke plants in 2005

koksu w 2005 roku spółka jest piątą koksownią na starym kontynencie po ZK Zdzieszowice, włoskiej Rivi (Taranto), niemieckiej Schwelgern oraz hiszpańskiej Azerali (Arcelor) (rys. 7).

Atutem Koksowni Przyjaźń jest bezpośredni dostęp do wysokiej jakości węgla kokсового (pomiędzy jakością surowca węglowego i jakością otrzymanego koksu istnieje ścisła współzależność) oraz położenie geograficzne w pobliżu największych importerów koksu, bowiem kraje zachodnioeuropejskie obok Stanów Zjednoczonych, Indii i Japonii są największym rynkiem zbytu. Europejscy producenci stali m.in. zakłady Voestalpine (Austria), huta Fundia Wire (Finlandia), czy też Arcelor Eisenhüttenstadt oraz Stahlwerke Bremen (Niemcy) nie produkują koksu i dlatego swoje zapotrzebowanie muszą w 100% zaspakajać ze źródeł zewnętrznych. Koksownia Przyjaźń wykorzystując swoje atuty, stała się zatem jednym z najważniejszych dostawców koksu w Europie.

Podsumowanie

Wysoką pozycję Koksowni Przyjaźń w sektorze koksowniczym i hutniczym odzwierciedlają nagrody i wyróżnienia uzyskane przez spółkę m.in. tytuł „Tego, który zmienia polski przemysł”, co roku przyznawany przez Polskie Towarzystwo Wspierania Przedsiębiorczości, wydawcę Miesięcznika Nowy Przemysł.

W 2004 roku Koksownia Przyjaźń została laureatem tzw. Medalu Europejskiego za koks stabilizowany suchochłodzony. Wyróżniane są wyroby i usługi, które spełniają standardy

europiejskie. Nagroda ta stanowi swoistą rekomendację na unijne rynki wystawioną wyróżnionym produktom przez najważniejszą instytucję zajmującą się integracją Polski z Unią Europejską — Urząd Komitetu Integracji Europejskiej oraz organizację Business Centre Club.

Ponadto 6 stycznia 2005 roku Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej, jako jedna z dwóch firm z województwa śląskiego została laureatem VII edycji Programu Promocyjno-Gospodarczego EUROPRODUKT, organizowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej otrzymała tytuł EUROPRODUKT za koks stabilizowany suchochłodzony. Znakomita jakość koksu z Przyjaźni sprawiła, że ponad 80% produkcji trafia na eksport do krajów Unii Europejskiej.

W czerwcu br. kapituła ogólnopolskiego konkursu Wybitny Polski Eksporter prowadzonego pod patronatem tygodnika Rynki Zagraniczne doceniła międzynarodową pozycję Koksowni Przyjaźń oraz wyniki eksportowe za rok 2005, przyznając jedno z wyróżnień. Tym samym Koksownia Przyjaźń została zaliczona do elity polskich eksporterów.

Literatura

- [1] Coke Market Survey (listopad 2005 r.).
- [2] Polski Przemysł Stalowy 2006 (Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa).
- [3] BLASCHKE W., LORENZ U., GAWLIK L., GRUDZIŃSKI Z., BLASCHKE S. — Analiza międzynarodowych rynków koksu i węgla koksowego (PAN, biuletyn nr 4, 5, 6, 7, 8 2005—2006 r.).
- [4] ŚCIAŻKO M., TRAMER A., KOSEWSKA M., WRÓBLEWSKA K., MERTA B., BLASCHKE U., STOMPEL Z. — Uwarunkowania strategii działalności Koksowni Przyjaźń Sp. z o.o. w ramach Grupy Węglowo-Koksowej w aspekcie zmian na światowym rynku węgla koksowego i koksu (Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla).
- [5] The McCloskey Metallurgical Coal Forecaster (biuletyn nr 16 2006 r.).
- [6] World Steel in Figures 2005 Edition (IISI).
- [7] Metals Outlook 2006.
- [8] CRU Monitor Steelmaking raw materials (biuletyn 1, 2, 5 2006 r.).
- [9] Coke Market Report (biuletyn nr 1, 2, 3, 4, 5 2006 r.).
- [10] Sytuacja w przemyśle stalowym i w gospodarce narodowej za 5 miesięcy 2006 r. (Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa).
- [11] MIELNIKIEWICZ J., 2005 — Rynek Stali i koksu w roku 2005 (Biuletyn Górniczy nr 11—12, GIPH).
- [12] CZORNIK G. — The Future of the Polish Coke Industry (Euro Coke Summit 2006 r.).
- [13] Materiały serwisu www.wnp.pl

Lucjan NORAS

Position of the Coking Plant Przyjaźń on the European market

Abstract

The aim of the article is presenting position of Coking Plant Przyjaźń on the domestic and international coke market. The article presents requirements that are put before coke producers by the European Union and local authorities especially in the field of environment-friendly actions. This document shows sale directions of the Plant and advantages which make Coke Plant Przyjaźń the biggest exporter of coke in Poland. The article also emphasizes the significance of building new coke battery and modernization of the remaining facilities and installations in order to keep the operational uptime fully.

KEY WORDS: coke, coke plant, Integrated Management Systems, export, production